

Referanser:

Saksdokumenter:

Forsvarlig etisk bruk av oljefondet - Forslag til Kirkemøteuttalelse

Sammendrag

Kirkerådet har mottatt en henvendelse fra Agder og Telemark bispedømmeråd om å fremme sak til Kirkemøtet 2013 om bruk av oljefondet til beste for verdens fattige. Den norske kirke har ved flere anledninger satt fokus på det etiske ansvaret som er forbundet med å forvalte et slikt fond.

Et kirkemøtevedtak om forvaltning av oljefondet har en sterk begrunnelse i sakens størrelse og grad av alvor. En rekke henvendelser til Kirkerådet tyder på at det er et stort engasjement for forvaltning av oljefondet. Samtidig er saken på agendaen også politisk. Det foreslås at Kirkemøtet avgir en uttalelse om bruken av fondet. Uttalelsen bør være etisk begrunnet, og kan slik være med å gi legitimitet og støtte til alle som jobber for at vår felles oljeformue skal investeres til beste for de fattige og for miljøet.

Forslag til vedtak

1. Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet 2013 å avgir følgende uttalelse om forsvarlig etisk bruk av oljefondet:

Kirkemøtet utfordrer Norske myndigheter:

Bruk oljefondet til å investere betydelig mer i fattige land, og i fornybar energi.

Både oljefondets størrelse, Norges generelle velstand og de miljøbelastningene norsk petroleums-industri påfører klimaet på jorden, legger et stort etisk ansvar på oss for hvordan fondet forvaltes. Kirkemøtet mener at oljefondet må brukes aktivt til å skape utvikling og arbeidsplasser i fattige land og til å promotere fornybar energi. Dette kan gjøres samtidig som den overordnede målsettingen om inntjening ivaretas.

Det norske oljefondet er verdens største nasjonale investeringsfond. Verdien av fondet vil etter all sannsynlighet komme opp i over 4 000 milliarder kroner i 2013. Fondet har som overordnet målsetting å sikre høyest mulig avkastning for fremtidige generasjoner.

Grunnlaget for oljefondet er salgs-overskuddet av utvinning av olje og gass fra norsk kontinentalsokkel. Petroleumsutvinning har gitt Norge en enorm velstandsvekst. Samtidig slipper Norge ut omkring 11 tonn CO₂-ekvivalenter pr. innbygger, der omtrent 25 % av dette kommer fra petroleumsindustrien.¹ Tar vi med de utslippene som eksport av norsk olje og gass medfører, kan vi gange dette tallet med 10, og vårt bidrag av CO₂ til atmosfæren vil tilsvare gjennomsnittlige utslipp fra 100 millioner mennesker.²

En betydelig større del av oljefondet må investeres i fattige land, på en måte som kommer fattige mennesker til gode. Dette vil kunne gi nye arbeidsplasser og grobunn for økonomisk vekst i disse landene. Fondet har her en mulighet til å sette nye standarder for investeringer ved aktivt å gå inn i nye, framvoksende økonomier. En overinvestering i rike land kan derimot føre til at man bidrar til å forsterke forskjellene mellom rike og fattige land.

En betydelig del av oljefondet må investeres i fornybar energi, utvikling av ny teknologi og spredning av dette. Fondet må også redusere sine investeringer i fossil-industrien som er med på å undergrave lønnsomheten i ny fornybar energi. Norges egen utvinning av olje og gass i nye områder må også begrenses, og kompetanse og erfaring kanaliseres over i fornybar energi.

En økt satsing på investeringer i fattige land og fornybar energi er fullt forenelig med en målsetting om økonomisk inntjening. I dag er bare ca 0.6 % av oljefondet investert i fattige land³, til tross for at den største økonomiske veksten skjer i utviklingsland, og at

¹ <http://www.ssb.no/emner/01/04/10/klimagassn/>

² Knut Olav Tveit i «Mandag morgen» nr. 16.07.Mai 2012 (Kilde: SINTEF).

³ NBIM. *Beholdninger*. Hentet november 2012.

<http://www.nbim.no/no/Investeringer/beholdninger/beholdninger-flash/>

disse utgjør 13 % av verdens-økonomien.⁴ Selv om risikoen ved investeringer i fattige land ofte vil være noe større, vil mulighetene for avkastning også være større. Oljefondet er en type fond som kan være en langsiktig investor, og har potensiale til å sette nye standarder med sin forvaltning.

Norge jobber for at internasjonale klimaavtaler og målsettinger om at reduserte CO₂-utslipp skal føre fram. Men skal dette skje vil lønnsomheten i fossil-industrien avta, mens fornybar energi står foren en økonomisk gullalder. Dette må også få følger for norsk petroleumsindustri og satsing på fornybar energi og grønne arbeidsplasser i Norge.

Kirkemøtet ber de sentralkirkelige råd om å følge opp arbeidet for en etisk forvaltning av oljefondet med et tyngdepunkt i valgåret 2013, og videre i kommende stortingsperiode.

Saksorientering

Bakgrunn

Kirkerådet har mottatt en henvendelse fra Agder og Telemark bispedømmeråd med følgende vedtak fra bispedømmerådet: «*Agder og Telemark bispedømmeråd ber Kirkerådet om, med utgangspunkt i denne saken, å fremme sak til Kirkemøtet 2013 om bruk av oljefondet til beste for verdens fattige*».

På Kirkemøtet 2011 fremmet representanten Øivind Benestad forslag om bruk av oljetjende. Saken ble ikke realitetsbehandlet, men oversendt Kirkerådet for videre behandling. Kirkerådet har ikke fremmet denne saken for Kirkemøtet tidligere, fordi man anser at det vil være større mulighet for gjennomslag og politisk aksept ved å sette innsatsen inn på å påvirke fondets investeringsportefølje i etisk retning.

Etisk ansvar

Statens Pensjonsfond –Utland (SPU) forventes i 2013 å passere 4000 milliarder kroner, og er nå verdens største nasjonale investeringsfond. Dette gir Norge en større rolle på det internasjonale finansmarkedet enn landets størrelse skulle tilsi.

⁴ Utvillingsland er definer som lavinntektsland og lavere mellominntektsland. Kilde: IMF World Economic Outlook Database, October 2012
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/weodata/index.aspx>

Den norske kirke har, blant annet på Kirkemøtet 2007, satt fokus på det etiske ansvaret forbundet med å forvalte et slikt fond. På den ene siden er fondet et resultat av utvinning av en ikke-fornybar naturressurs, noe som gir oss et ekstra stort ansvar for å sikre at forvaltningen av fondet bidrar til bærekraftig utvikling og ikke skaper klimaproblemer som rammer verdens fattige. På den andre siden har kirkens holdning vært at det å forvalte et så stort fond gir oss en positiv mulighet til å investere på en måte som kommer verdens fattige til gode.

I vedtaket fra saken «Økonomisk globalisering som utfordring til kirkene» på Kirkemøtet 2007 heter det:

Vi har som et av verdens rikeste land og med vår store petroleumsformue muligheter og et særlig moralsk ansvar for å bidra til en mer rettferdig verden. Vi ber norske myndigheter:

(...)

-utvikle Petroleumsfondet i en slik retning at det i større grad kan komme de fattigste i verden til gode.

I vedtaket fra saken «Truet liv, troens svar» fra samme år, hvor utgangspunktet er de globale miljø- og klimaproblemene, heter det:

Norge har et spesielt ansvar som petroleumsprodusent og forvalter av enorme inntekter av denne produksjonen. Dette ansvaret må føre til:

(...)

- at Statens Pensjonsfond Utlands temabaserte investeringer flyttes til bransjer som fremmer framtidsrettet klimavennlig energi

- at en større andel av fondet settes av til klimaforskning

Da retningslinjene for Etikkrådet skulle revideres i 2007-2009 ba Kirkerådet i sitt høringssvar om at man benyttet denne muligheten til å utforske nye modeller for forvaltning av petroleumsformuen, og at disse modellene ble sett i sammenheng med Norges miljø- og utviklingspolitikk. Lignende innspill har også vært gitt myndighetene ved andre anledninger, blant annet til de rødgrønne partiene foran regjeringsforhandlingene i 2009. Komiteen for internasjonale spørsmål under Mellomkirkelig råd har fulgt denne saken siden kirkemøtebehandlingen.

Det er verd å merke seg at Den norske kirkes innspill til forvaltningen av SPU ikke i første rekke har dreid seg om hvilke selskaper som bør utelukkes fra investeringsporteføljen av etiske årsaker, for eksempel på bakgrunn av grove menneskerettighetsbrudd, selv om man også har gitt slike innspill. Fokuset har vært på mulighetene fondet gir til å investere på en måte som kan komme fattige og miljøet til gode, altså en positiv dreining av investeringsporteføljen for disse formålene.

I oktober 2009 mottok Kirkerådet og Mellomkirkelig råd brev fra Stiftelsen Korsvei der de ber Den norske kirke støtte «Det nye folkekravet» om å sette halve oljeformuen i omløp til beste for de fattige og et utarmet skaperverk. Korsvei fremmet et forslag for Finanskomiteen på Stortinget om hvordan dette kunne iverksettes, og hadde møte med Finanskomiteen om temaet. De har invitert ulike kirkelige aktører til samarbeid om dette temaet, og blant annet foreslått at saken skulle tas opp på Kirkemøtet i 2010. Siden Mellomkirkelig råd og andre kirkelige organer og aktører allerede hadde et stort engasjement på dette feltet, ble det ikke på det tidspunktet vurdert som aktuelt å ta saken

opp på nytt på Kirkemøtet med utgangspunkt i Korsveis henvendelse, men Mellomkirkelig råd har fortsatt å arbeide med saken i samarbeid med Korsvei og andre. Forvaltning av oljefondet er valgt som tema for den politiske kampanjen i Kirkens Nødhjelps fasteaksjon 2013. Budskapet i denne kampanjen er at en betydelig større andel av Oljefondet bør investeres i fattige land, for å skape muligheter for gode arbeidsplasser og utvikling i disse landene, og dette vil settes på dagsorden i løpet av våren 2013. Et kirkemøtevedtak bør ligge tett opp til budskapet i denne KN's fasteaksjon, slik at disse gjensidig vil gi støtte og legitimitet til hverandre.

Siden Kirkemøtet fattet sine vedtak i 2007 er det blitt økt politisk gehør for å øke investeringene i fattige land. Etter revisjonen av de etiske retningslinjene for oljefondet ble det i 2009 opprettet et eget program for miljøvennlige investeringer under fondet. I budsjettdebatten høsten 2012 foreslo opposisjonspartiene å sette av 10 milliarder kroner av oljefondet til å investere i fattige land, og flere av partiene på Stortinget tar i sine forslag til partiprogram til orde for å øke slike investeringer. I 2013 er det stortingsvalg og mulig regjeringsskifte, og dermed en god anledning til å fremme forslag om endringer i investeringsporteføljen.

Fra andre hold er det også kommet relevante innspill om forvaltningen av oljefondet. Forum for Utvikling og Miljø, som er en sammenslutning av til sammen 51 medlemsorganisasjoner (bl.a. Dnk, Changemaker, KN, Digni og Strømmestiftelsen), gjennomførte høsten 2012 en serie med frokostmøter i Oslo, der tema var forvaltningen av oljefondet. I åpningsforedraget på årets Zero-konferanse ble myndighetene utfordret til å sette av midler til to nye fond under oljefondet (med 200 milliarder kroner til hver); ett til fornybar energi og ett til investeringer for utvikling i fattige land. Fremtiden i Våre Hender sier på sine nettsider at oljefondets investeringer på 241 mrd. Kr i olje- og gass selskaper tilsier et utslipp av mer CO₂ enn det vi kan slippe ut for å begrense oppvarmingen av kloden til 2° C, noe det er global politisk enighet om å unngå. På kirkemøtet i 2012 ble «Klimarettferdighet» valgt som et overordnet tema for arbeidet til fellesprosjektet «skaperverk og bærekraft», noe som nå også er vedtatt i samarbeidsprosjektets styringsgruppe. I felles-aksjonen «Klimavalg 2013», der nå 41 organisasjoner har meldt deg på, deriblant 15 kristne organisasjoner og kirkesamfunn, er de kirkelige organisasjonene utfordret til å utdype og presisere begrepet «Klimarettferdighet» og hva det betyr for oss som oljefondet. For Norge må forvaltningen av våre petroleumsressurser og av oljefondet være en sentral del av begrepet «klimarettferdighet».

Et kirkemøtevedtak om forvaltning av oljefondet har en sterk begrunnelse i sakens størrelse og grad av alvor. En rekke henvendelser til Kirkerådet tyder på at det er et stort engasjement for forvaltning av oljefondet. Samtidig er saken på agendaen også politisk. En uttalelse fra Kirkemøtet bør være etisk begrunnet og kan være med å gi legitimitet og støtte til alle som jobber for at vår felles oljeformue skal investeres til beste for de fattige og for miljøet.